
Recenzovaný článek

Operační manévrující skupina – cesta k vítězství ve válce mezi Východem a Západem

Operational maneuvering group – a way to victory in war between East and West

Ján Spišák, Zdeněk Petráš

Abstrakt

Cílem článku je připomenout myšlenky válečných (vojenských) strategií o způsobu vedení vojenských operací v době studené války a představit problematiku operačně manévrujících skupin. Jejich použití představovalo nové koncepční pojetí útočných operací, vedených vysoce mobilními uskupeními vojsk Varšavské smlouvy v období sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. Na základě analýzy a komparace historických pramenů je zde předložen soubor informací a poznatků ze sféry vojenského umění a rovněž poskytnut komplexnější pohled na taktické, operační a strategické souvislosti vedení útočných operací na evropském bojišti. Jejich dopady měly zásadní význam i pro způsob přípravy vojsk a vzdělávání vojenských důstojníků v bývalém režimu.

Abstract

The aim of the article is to recall the thoughts of war strategists on how to conduct military operations during the Cold War and to present the issue of operational maneuvering groups. Their use was a new conceptual framework of offensive operations led by the highly mobile military units of the Warsaw Pact in the 1970s and 1980s. Based on the analysis and comparison of historical sources, a set of information and knowledge from the field of military art is presented here as well as a more comprehensive view on the tactical, operational and strategic context of the offensive operations on the European battlefield. Their impacts were also essential in the way of training of troops and education of military officers in the former regime.

Klíčová slova: NATO; mobilní skupina; operace v hloubce; operační manévrující skupina; Varšavská smlouva;

Keywords: NATO; Mobile group; Deep operations; Operational maneuver group; Warsaw Pact.

ÚVOD

Již několik desetiletí se pozornost vojenských odborníků zaměřuje na operace, ve kterých hrají hlavní roli zejména malé taktické jednotky. Tato situace je zřejmá při pohledu na charakter nedávných či současných konfliktů, do kterých jsou zapojovány národní, alianční nebo koaliční vojenské síly. Většinou se jedná o operace, ve kterých působí taktická uskupení nanejvýš brigádního typu, často rozptýlená na velké ploše. Charakter jejich činnosti je zcela odlišný od klasického způsobu vedení boje v konvenčních útočných nebo obranných operacích, a to v podmínkách, kdy protivník má přibližně shodné schopnosti a možnosti pro vedení boje. V současnosti se ovšem setkáváme s novými požadavky představitelů Armády České republiky, kteří deklarují nutnost přípravy vojsk i na tento typ konvenčních operací. Realizace takových požadavků by měla zahrnovat nejen řadu změn ve způsobu přípravy štábů a vojsk v poli, ale i v přístupu ke vzdělávání ve vojenském školství a v přípravě příslušníků ozbrojených sil obecně.

Příprava a vedení konvenčních útočných a obranných operací byly v minulosti běžnou součástí přípravy jednotek a v podstatě téměř jedinou náplní divizních nebo armádních cvičení s vojsky v poli. Systém přípravy vojsk, podpořený doktrínálním základem (v podobě polních řádů a bojových předpisů) vytvářel jedinečné podmínky k tomu, aby vojska mohla plnit své poslání a úkoly v souladu s politikou státu. V současnosti je situace značně odlišná. Významně vzrostl vliv jednotlivých domén působnosti vojenských sil, jakožto i požadavky na jejich schopnosti. Přesto lze konstatovat, že obecný charakter přípravy a vedení operací velkého rozsahu se v základu nezměnil. Je proto pravděpodobné, že některé zásady použití sil a způsob vedení operací mohou být obdobné i v budoucnu, i když celkové podmínky na bojišti budou mnohem složitější a komplexnější, než tomu bylo v minulosti.

V současnosti se diskutuje o problémech použití vojsk vesměs z pohledu taktické úrovně. Odpovídá to ambicím, jež jsou v národních strategických dokumentech nastaveny. Na druhé straně zde existuje trvalý požadavek účasti v aliančních operacích, které v nejhorších scénářích vyžadují nasazení sil byt taktického formátu, ale se strategickými důsledky pro ozbrojené síly a stát jako takový.

Myšlenka použití operačních manévrujících skupin nevznikala náhodně; představovala modernizovaný formát použití mobilních skupin vojsk, jehož podstatou bylo vedení rychlých útočných operací do hloubky obrany nepřítele. Teorie použití mobilních skupin vznikala ve třicátých letech minulého století v Sovětském svazu, pod vedením stratégů, jakými byli Tuchačevský, Triandafilov, Svečin nebo Varfolomejev. Nasazení mobilních skupin do útočných operací sehrálo významnou roli především na konci druhé světové války, kdy významně přispělo k dosažení rozhodujících vítězství Rudé armády nad Německem na evropském válčišti, ale i na Dálném východě v operacích v Mandžusku.

Nová modernizovaná verze použití mobilních skupin, již v podobě operačních manévrujících skupin, počítala s jejich nasazením v období jaderné rovnováhy dvou světových vojenských velmocí. Existoval předpoklad, že vedení konvenčních operací velkých uskupení je možné i v podmínkách, kdy již byly nebo mohou být použity jaderné zbraně. Všechny tyto úvahy pak byly vloženy do koncepce operačních manévrujících skupin.

1 NÁSTUP NOVÝCH MYŠLENEK KE ZPŮSOBU POUŽITÍ VOJENSKÝCH SIL

Poválečné období nukleární parity dvou globálních hráčů světové politiky bylo poznamenáno snahou o nadvládu na evropském kontinentu mezi vojenskými bloky Západu a Východu. Existencí jaderných zbraní mělo být zaručeno rychlé vítězství v budoucí válce, a tím se vytrácel zájem o rozvoj teorie operačního umění a způsobů vedení konvenčních operací, které by sledovaly postupné dosažení strategických cílů. Podle vyjádření tehdejších politiků, vojenských teoretiků a plánovačů, již více nebylo potřeba nasazovat vojenské síly tam, kde nepřítel může být zničen jadernou apokalypsou. Velké konvenční operace se tedy, podle jejich vyjádření, stávají jen podružnou záležitostí při vedení jaderných úderů proti nepříteli. Nicméně podmínky a snad i lidský rozum, s ohledem na možné důsledky jaderné války, naváděly k úvahám o použití velkých vojenských uskupení v klasických operacích, a to na úkor těch jaderných.

Myšlenky amerických i sovětských vojenských stratégů a plánovačů o použití vojenských sil ve velkých konvenčních operacích na evropském válčišti se tedy v šedesátých letech minulého století nejdříve stahují do pozadí, aby opětovně nabraly druhý dech během dalších dvou desetiletí studené války. Koncepce operačních manévrujících skupin na straně Východu a koncepce AirLand Battle na straně Západu mají zajistit nadvládu v Evropě, pokud by mezi dvěma bloky došlo k vojenskému konfliktu. Naštěstí se, ani jedna z teorií nestala hořkou realitou, která by mohla znamenat konec moderní civilizace v podobě, jakou ji známe. Dědictví této éry vojenství bylo však natolik plodné, že do současné doby tvoří základ moderní teorie o použití sil v konvenčních operacích, jak ji známe nyní.

Počátkem osmdesátých let dvacátého století možnost jaderné války, která by zaručovala vzájemné zničení obou globálních velmocí i s jejich bloky, pomalu ustupuje do pozadí. Strategie pružné reakce, kterou státy NATO od roku 1967 udržovaly jako možnost vypořádat se s útokem vojsk Varšavské smlouvy, počítala s tím, že konvenční síly Aliance jsou pro vedení války v Evropě dostačující, pokud využijí možností technologického rozvoje a budou průběžně modernizovány. Na Západě došlo k rozvoji operační teorie, která počítala s vytvořením nejaderných konvenčních sil a prostředků ozbrojeného boje s velkou destruktivní silou. Tyto měly výrazně změnit charakter války, metody jejího rozpoutání a její možné důsledky.

2 MYŠLENKY SOVĚTSKÝCH STRATÉGŮ

Změněný postoj Západu ke způsobu zahájení a vedení budoucí války se v té době stal výzvou pro významné a vlivné vojenské teoretiky v Sovětském svazu. Už dlouho před pádem komunismu v Evropě, představitelé sovětského vojenského myšlení, jakými byli například maršálové Sokolov Ogarkov, Gareev, Ustinov, Kulikov a další, předvíдали příchod „vojensko-technické revoluce“ v prostředí vedení konvenční války. Publikovali množství

článků, ve kterých zvažují možnost návratu konvenčních operací ve velkém měřítku, vedených samostatně nebo i v souběhu s použitím jaderných zbraní.

Maršál Ogarkov například zveřejnil nový popis operací na soudobém válčišti, ve kterém je vojenská činnost vedena na jednom nebo více válčištích, bez využití jaderných zbraní. Rovněž popsal novou roli amerických strategických jaderných sil: „*Spojené státy plánují dosáhnout svých základních cílů ve válce v Evropě použitím svých strategických jaderných sil, jen jako potenciální hrozby. Moderní pojetí nejaderné války předpokládá sladit dosažení strategických výsledků použitím zbraní s připraveností odrazit jaderný útok.*“¹

Podle Gareeva „*modernizace a hromadění zásob jaderných raketových zbraní dosáhly bodu, kdy jejich masové použití ve válce by mohlo způsobit katastrofální důsledky pro obě strany. Za těchto podmínek Západ počítá s vedením poměrně dlouhé války s konvenčními zbraněmi, a především s novými typy přesných zbraní.*“ „*V současných podmínkách*“, psal jinde, „*samotná sovětská vojenská věda musí mnohem aktivněji určit nejdůležitější směry vývoje zbraní a technologií.*“²

Mnoho dalších sovětských vysokých vojenských představitelů podporovalo trend ústupu od významu arzenálu jaderných zbraní a opětovného nástupu konvenčních operací. Zdůrazňovali rozvoj konvenčních zbraní, přesných zbraňových systémů, průzkumných komplexů s dalekým dosahem, prostředků zpravodajství a radioelektronického boje, automatizovaných systémů velení a řízení pro techniku i jednotky a jejich celkové použití v podmínkách konvenčních operací. Obrat k tomuto trendu byl do jisté míry založen i na analýzách řady aliančních cvičení pod názvem „*Autumn Forge*“, které se zaměřovaly na vedení konvenční války v prostorách evropského válčiště.

Během dlouhého období studené války vývoj sovětského modelu použití vojenských sil, někdy s větší či menší intenzitou, pokračoval. V sedmdesátých a osmdesátých letech v Sovětském svazu vznikaly dvě koncepce pro boj v hloubce území nepřítele. První řešila manévrový způsob vedení operací, tzv. „*operační manévrující skupina*“ (OMS), ta druhá tzv. „*průzkumně-úderný komplex*“ (Razvedyvatel'no-Udarnyj Kompleks/RUK). Oba způsoby použití sil byly navrženy tak, aby se pokusily sladit vojenskou teorii a praxi s rychlou technologickou inovací v oblasti elektroniky a výpočetní techniky.

Průzkumně-úderný komplex (RUK) vznikl na základě poznání sovětských odborníků, že útočné systémy pro boj v hloubce samy o sobě nemohou zajistit dostatečné rozvrácení a zničení zadního prostoru obrany vojsk NATO. Rovněž potřebovali průzkumné prostředky dalekého dosahu a automatizované systémy velení a řízení, schopné lokalizovat, identifikovat a rozpoznat síly v postavení druhých sledů nepřítele. To by umožnilo velitelům vybrat cíle, na které by mohli s využitím zbraňových systémů zaútočit dříve, než zahájí přesun k posílení prvních sledů nebo provedení protiúderů na útočící vojska Varšavské smlouvy.

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let bylo zřejmé, že sovětské ozbrojené síly vstoupily do období výrazných změn. Veřejná prohlášení i odborné články sovětských vo-

1 FITGERALD, Mary C. Marshal Ogarkov and the New Revolution in Soviet Military Affairs. *Defense Analysis*, Volume 3, Issue 1, Virginia, Center for Naval Analyses, March 1987, s. 5. ISSN 0743-0175.

2 FITGERALD, Mary C. Marshal Ogarkov and the New Revolution in Soviet Military Affairs. *Defense Analysis*, Volume 3, Issue 1, Virginia, Center for Naval Analyses, March 1987, s. 14. ISSN 0743-0175.

jenských představitelů odkazovaly na vývoj a změny v sovětské strategii, zprávy z diskusí a cvičení pak zaplňovaly vojenský tisk četnými úvahami o novém způsobu vedení operací. Jádrem těchto otázek se týkalo vojenských aktivit na úrovni skupiny armád (frontu) a armády, prostřednictvím kterých měly být dosaženy cíle sovětské strategie v budoucí možné konfrontaci Východu se Západem.

3 DISKUSE K BUDOUCÍ KONCEPCI

Zprostředkovatelem naplnění těchto cílů se měla stát nová koncepce, využívající činnost vysoce mobilních, útočných, smíšených uskupení svazků sovětské armády i armád ostatních států Varšavské smlouvy. Tato koncepce (posléze pojmenovaná jako Operační manévrující skupina – OMS) se stala nejpokrokovější myšlenkou o způsobu použití ozbrojených sil, která měla zaručit rychlé ukončení vzájemného konfliktu mezi oběma bloky na evropském válečném poli, pokud by jejich napjaté vztahy propukly do otevřené války.

Podle tehdejší sovětské doktríny, jestliže by tento stav nastal, vítězná válka musí být ukončena velice rychle. V opačném případě hrozilo obrovské riziko, že by se rozvinula do katastrofické výměny strategických jaderných raket a další existence lidské civilizace mohla být zcela nejistá. I pro tak totalitní systém, který sovětský stát a jeho velení představovaly, byla tahle záležitost otázkou života a smrti, a tedy žádný politický cíl nebyl natolik hodnotný, aby se k této variantě (jaderné války) přiklonil. Proto, pokud by k válce v Evropě došlo, sovětské představitelé si chtěli být zcela jisti, že bude velice krátká a vítězná. Pokud měla být krátká, muselo být dosaženo určitého stupně překvapení. Pro ně, i v těch nejsložitějších podmínkách, bylo překvapení uskutečnitelné – jako příklad uváděli arabsko-izraelský konflikt (1973), nebo invaze do Československa (1968) a Polska (1981). Překvapení tedy považovali za hlavní předpoklad jakéhokoliv úspěšného tažení.

Dosáhnout úplného překvapení, v případě konfrontace s NATO, se jevílo ovšem značně nepravděpodobné. Sovětské strategové počítali s tím, že určité kroky a obranná opatření ze strany NATO budou zcela jistě provedeny. Úkolem Varšavské smlouvy bylo tedy minimalizovat nárůst sil a opatření prováděných Aliancí v prvních hodinách a dnech války. Sověti si byli vědomi, že za nepříznivých okolností mohou být počty jednotek NATO větší, než předpokládali. Pokud by tyto jednotky zadržely počáteční ofenzívu sovětských vojsk a zabránily tak průlomu předního okraje, velitelé NATO budou moci dosáhnout účinného použití svých jaderných zbraní, pokud rozkaz k tomu obdrží včas. Připustili, že včasné a účinné použití taktických jaderných zbraní by zapříčinilo katastrofální narušení jejich ofenzívy. Tato skutečnost byla proto jednou z nejdůležitějších, když zvažovali důvody nutných změn v sovětské operační doktríně.

Sovětský generální štáb byl otevřeně konfrontován s potřebou vytvořit strategické a operační plány, kterými by značně ztížil realizaci taktických jaderných možností NATO a dosáhl rychlého zhroucení jeho vojenského a politického systému. Strategie vyžadovala dosažení překvapení a do určité míry i předpoklad nepřipravenosti obrany NATO. Počítala s tím, že v prvních hodinách války bude obránce vystaven maximálnímu množství úderů, budou muset být paralyzovány hlavní systémy velení a řízení nepřítele a omezena jeho schopnost reagovat. Strategie byla navržena tak, aby bylo dosaženo rychlého tem-

pa postupu na několika důležitých směrech hluboko do nepřátelského území, vedených k rozvrácení struktury jeho obrany.

K tomu, aby se snížilo riziko, které představovaly taktické jaderné zbraně NATO, bylo v průběhu konvenční fáze konfliktu potřeba dosáhnout zničení co možná největšího počtu těchto zbraní. Pokud by NATO iniciovalo použití svých taktických jaderných zbraní, mělo dojít k masivnímu odvetnému jadernému úderu a zničení zbytku jeho jaderných nosičů. Jestliže mělo dojít k válce v Evropě, tato strategie, alespoň v sovětských očích, nabízela jedinou reálnou šanci na vítězství.³

4 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY PROTICHŮDNÝCH KONCEPCÍ

Velitelé NATO se v té době opírali o koncepci tzv. aktivní obrany. Z pohledu západních strategů měla přinutit útočníka, aby se opakovaně a systematicky pokoušel proniknout do bráněných linií, a tak vyčerpával své síly bez získání jakékoli časové či prostorové výhody. Obránce využíval silných krycích jednotek k vyhodnocení hlavních pásem a směrů, na kterých mělo dojít k průlomu. Jakmile byly tyto směry identifikovány, jednotky mohly být přesunuty z pasivních pásem, z boků a z prostorů v hloubce, aby provedly tzv. „proti-koncentrací“ v místě a čase, kde je potřeba zablokovat hlavní úder nepřítele. Podle představy tvůrců koncepce aktivní obrana se nevzdává iniciativy, tak jak to je typické u pasivní obrany, ani není tak riskantní jako taktika „protiúderů“, na které závisí pohyblivá obrana.

Výhody a nevýhody aktivní obrany byly studovány i představiteli vojsk Varšavské smlouvy. Výhody obránce spatřovali v jeho schopnosti včasného odhalení útočících vojsk nepřítele, zpomalení jejich postupu a navedení do předem připravených prostorů. Tyto mohly být zaminovány, zataraseny, nebo mohly do nich být připraveny palby. Do určité míry rovnoměrné rozmístění sil umožňovalo ukrýt hlavní obranná postavení a rychle dosáhnout proti-koncentrace poté, co byly zjištěny hlavní úderné svazky nepřítele. Útočník by byl nucen neustále být zapojen v bitvě a musel být připraven zasadit do boje své zálohy mnohem dříve, než původně plánoval. Aktivní obrana umožňovala velice pružné využití protitankových záloh, vrtulníků a použití minových polí. To vytvářelo příznivé podmínky pro spuštění taktických protiútoků, takže obránce mohl dosáhnout potřebné iniciativy.

Na druhé straně pojetí aktivní obrany mělo i své nevýhody. Umožňovalo pouze slabou ženijní přípravu obranných pozicí, zejména cestou zemních prací. Vyžadovalo decentralizaci sil, způsobující rozptýlení jejich úsilí, bez jasného určení, v kterých prostorech má být soustředěno těžiště obrany. Hlavní obranná postavení se vytvářela až v průběhu boje. Zálohy byly obráncem zasazovány nesystematicky, což mu znemožňovalo příležitost eliminovat průlom nepřítele do obranných postavení. Aktivita, jako významný prvek vedení boje, byla omezena na udržování hustých seskupení vlastních vojsk pouze v taktickém

³ SPIŠÁK, Ján. Operační umění. Historie a současnost operační teorie. Praha: Powerprint s.r.o, 2015, s. 128-131. ISBN 978-80-87994-73-3.

obránném pásmu. Obrana se pak stávala pasivní, přinejmenším do doby, než nadřízený vydal rozkaz k zahájení protiútoků.

Nedostatek operačních záloh, potřeba oslabit jednu část bojiště na úkor druhé a spoléhání se na včasné zjištění hlavních úderných sil nepřítele, byly slabinami nepřítele, kterých mělo být využito. Když by byly zasazeny zálohy vojsk NATO a jejich soustředění k provedení protiútoků bylo ukončeno, příslušný velitel vojsk NATO mohl zahájit protiútok. Pokud ovšem by to neprovedl včas, útočník, za předpokladu dostatečných záloh, mohl účinně využít váhání obránce a spustit svůj rozhodující průlom. Došlo by tím ke kulminaci sil jak útočníka, tak i obránce a otázkou by bylo, kdo využije tento moment ke svému prospěchu. V boji bývá tento okamžik zcela rozhodující pro vývoj budoucí situace.

V dalších úvahách se analytici NATO zabývali otázkami vedení letecké a dělostřelecké podpory, jako i taktickými výpady vojsk Varšavské smlouvy do větší hloubky, které by měly za cíl znemožnit nasazení záloh a zajistit umlčení dělostřelectva nepřítele. Obrana, podle jejich názorů, by byla prolomena na několika směrech a druhé sledy zasazeny pouze tam, kde nepřítel nasadil své zálohy. K takovýmto úvahám o nevýhodách aktivní obrany přibývaly i další. NATO již v průběhu sedmdesátých let přijalo strategii předem nastavené obrany, kdy v období napětí nebo krize by většina jeho jednotek zaujala obranná postavení v pásmu širokém 20–40 kilometrů, poměrně blízko k vnitřní hranici Německé spolkové republiky. Jednotky by tak byly schopny vést boj s agresorem co možná nejdříve a znemožnily by mu získat jakoukoliv část svého území. K tomu, aby jednotlivé formace vojsk NATO včas zaujaly svá hlavní obranná postavení, jim v mnoha případech bránila velká vzdálenost z míst jejich mírových posádek. To znamenalo dlouhou dobu potřebnou na jejich přemístění.

Rozdíly v rámci NATO znamenaly i odlišné národní přístupy, různé operační koncepce, jako i různou dobu připravenosti sil v době krize. Vůdci Aliance tehdy kategoricky prohlašovali, že pokud Sovětský svaz zahájí útok, NATO povede zpočátku konvenční válku. Pokud konvenční obranná opatření selžou, NATO se případně uchýlí k použití taktických jaderných zbraní. Jejich počáteční použití, podle tehdejší filozofie NATO, mělo být pouze omezeného, „demonstrativního“ rozsahu. Všechny analýzy a úvahy o způsobu vedení operací v novém pojetí, kterými se zabývali sovětsští vojenští představitelé, vyústily v přehodnocení stávající vojenské doktríny, vojenských principů a používaných operačních modelů. Zhodnotili, že bude nutno vytvořit nový přístup, založený na nové doktríně a evoluci ve vojenských záležitostech.⁴

5 ROLE MOBILNÍCH SKUPIN V KONCEPCI

Po dlouhých letech rovnováhy v jaderných zbraních, konec sedmdesátých a počátek osmdesátých let tedy přinesl návrat studia taktiky, operačního umění i strategie a vložil nový impuls ke hledání způsobu, jak porazit nepřítele. Nebylo překvapením, že sovětské

⁴ Tamtéž, s. 132-134.

analytikové hledali odpovědi ve zkušenostech z druhé světové války, a to hlavně z použití tankových uskupení, které se jim zdály nejvhodnější pro využití v moderních podmínkách. Tak jak bylo zřejmé, že nejobvyklejším prvkem mobilních skupin byly tankové jednotky, narůstal i zájem o použití těchto skupin, jako hodnotného prostředku pro zvýšení tempa postupu a rozvíjení úspěchů v hloubce sestavy nepřítele.

Pozornost, která byla věnována roli, složení a využití mobilních skupin, se odrážela i ve vojenském tisku již od druhé poloviny sedmdesátých let, s možností aplikovat jejich způsob činnosti do nového pojetí – koncepce OMS. To co bylo zdůrazňováno, byla samotná podstata koncepce: *Vojenská formace* s poměrně vysokou rychlostí a nedílnou flexibilitou, větší než u ostatních formací, představuje nejlepší prostředek k dosažení rychlého průniku do zadních prostorů moderní obrany (*nepřítele*). Zde koncepce pouze zdůrazňovala to, co bylo známo: Obrana vojsk NATO byla založena na jednotlivých obranných liniích. Ovšem pokud je vybudována ve spěchu a nemá dostatečné operační zálohy ani silné druhé obranné postavení, možnost rychlého průlomu a rychlého postupu do zadního prostoru obrany byla zcela zřejmá. Snahou tedy bylo zkombinovat schopnosti mobilních skupin s charakteristikou prostoru jejich působení, a tím vytvořit novou moderní koncepci OMS. Role mobilních skupin byla definována v několika hlavních bodech:

- koncepce mobilních skupin byla postavena na použití existujících sil (ne nově postavených), k lepšímu využití slabých stránek nepřítele a schopností vlastních jednotek. Mobilní skupiny umožňovaly veliteli nevídanou pružnost a volnost jednání a byly určeny k široké škále úkolů,
- mobilní skupiny byly nejúspěšnějším prostředkem proměny taktického úspěchu v úspěch operační a prvkem dosažení vysokého tempa postupu do značné hloubky sestavy nepřítele,
- mobilní skupiny byly nejdůležitějšími faktory v dosažení kontinuity útoku a vyhnutí se nuceným operačním přestávkám, které by umožnily nepříteli zotavit se nebo jiným způsobem uchovat tempo jeho činnosti. V moderním pojetí to znamenalo zabránit mu v možnosti účinného použití jeho jaderného arsenálu,
- mobilní skupiny byly v operaci použity jednotlivě jen zřídka. Zpravidla jich bylo použito několik na různých směrech. Formace a jednotky, tvořící mobilní skupiny, byly často posíleny nebo přizpůsobeny pro plnění specifických požadavků. Například byly přidány ženijní prostředky, pokud bylo počítáno s překonáváním (vodních) překážek či zatarasených prostorů. Ideálním základem pro mobilní skupinu byl tankový nebo motostřelecký sbor. V moderním pojetí osmdesátých let to byla síla přibližně tankové nebo motostřelecké divize. Klíčovou byla soběstačnost mobilních skupin v otázkách technické podpory a provádění oprav, zejména bojových vozidel,
- vždy byly nasazovány silné předsunuté odřady, zpravidla z prvního sledu sil mobilní skupiny, které byly nejdůležitějšími prvky (prostředky, nástroji) pro zajištění rychlosti postupu hlavních sil. Jejich hlavní funkcí bylo vést průzkum nepřátelských pozicí a předcházet (zabránit) silám nepřítele zaujmout připravená postavení nebo města a osady. Tato otázka bylo klíčová i pro OMS,
- zasazení mobilních skupin bylo nejdůležitějším okamžikem boje a jako takové bylo rozhodujícím pro úspěch mobilních skupin a celé operace. Zasazení bylo provedeno zpravidla na dvou směrech. Základem bylo očekávání, že vždy může dojít k urči-

- tému odporu vůči zasazovaným silám, buď zbytkem sil bránícího se nepřítele nebo protiútokem ze vzduchu nebo po zemi,
- klíčové bylo překvapení a vždy bylo použito klamání. Například hlavní tíha podporujících úderů letectva byla položena obvykle dvě až tři hodiny po nasazení, aby nedošlo k vyrazení hlavního úsilí činnosti mobilní skupiny. Mobilní skupiny často operovaly v součinnosti s údery letectva,
 - mobilní skupiny často vyčleňovaly jednotky k provedení přepadů, tuto roli někdy plnila i celá mobilní skupina. Význam přepadu v moderním pojetí OMS se stal důležitějším z důvodu významu některých cílů, jakými byly například jaderné zbraně nebo místa velení a řízení vojsk,
 - mobilní skupiny byly často zasazovány do střetného boje s postupujícími zálohami nepřítele. Střetné boje se lišily rozsahem, a to od boje vedeného předsunutými silami mobilní skupiny (operace tzv. rychlých praporů nebo brigád) až po střetné boje v délce třech dnů. Jak uvádí Sadykiewicz, tyto zahrnovaly činnost celé armády s 500 tanky a 1500 kusy dělostřelecké techniky a zbraní a dalších prostředků letectva na obou stranách. Byly vedeny ve dne i v noci, často daleko před postupujícími hlavními silami, v některých případech ve vzdálenosti až 350 kilometrů od předního okraje prostoru boje.⁵

6 RYSY A CHARAKTER OPERAČNÍ MANÉVRUJÍCÍ SKUPINY

Operační manévrující skupina měla podle plánů svých tvůrců nezastupitelné místo v operační sestavě armády nebo frontu a výrazným způsobem se měla podílet na celkovém úspěchu operace. Shoda panovala rovněž v názoru, že mohou být efektivní nejenom v útočných operacích, ale ve výhodných podmínkách a při přechodu části sil do dočasné obrany v dotyku s nepřítelem. V tomto případě by jejich hlavním úkolem mohl být boj s přicházejícími zálohami nepřítele.

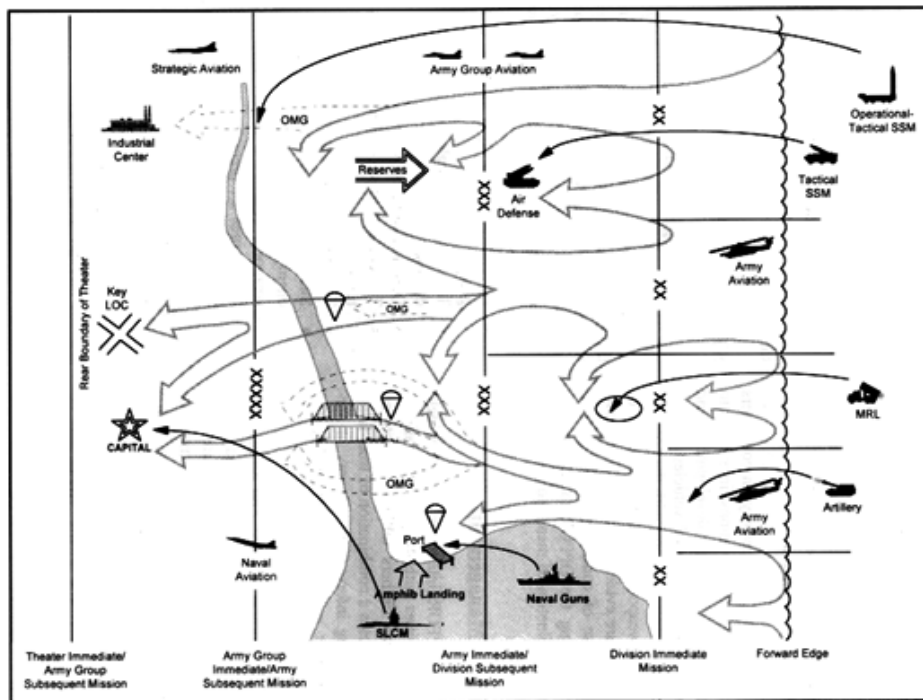
Plná mechanizace a motorizace sil, předurčených pro plnění úkolů OMS, je předurčovala k vedení operační činnosti i v podmínkách jaderné války a k plnění široké škály složitých a náročných úkolů v hlubokém týlu uskupení nepřítele, na jeho území a v odtržení od hlavních sil i po delší dobu. Všechny tyto skutečnosti utvářely zvláštní požadavky, kterým mělo odpovídat složení a sestava OMS a současně charakterizovaly i základní rysy, kterými se OMS měla vyznačovat:

- OMS musela mít značnou údernou a palebnou sílu. Počítalo se s tím, že OMS bude dokončovat ničení nepřítele po jaderných úderech a bude se střetávat s přicházejícími zálohami nepřítele, bude muset bránit již ovládnuté prostory a objekty, přehrazovat důležité směry, obsazovat a ničit důležité základny a sklady munice,

⁵ SADYKIEWICZ, Michael. *Soviet-Warsaw Pact Western Theater of Military Operations: Organizations and Missions*. [online]. RAND Corporation, Santa Monica, 1987, s. 60–70 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/notes/2007/N2596.pdf>

letišť, místa velení, které se nepřítel bude snažit střežit a bránit v některých případech značnými silami.

Obrázek č. 1 znázorňuje možné varianty zasazení OMS k překonání vodní překážky a dalšímu postupu na hlavní město, průmyslové centra, významné křižovatky apod.

Obrázek č. 1: Varianty zasazení OMS, Zdroj: FM 100-61, Armor- and Mechanized-Based Opposing Force Operational Art

- OMS měla plnit úkoly zpravidla v součinnosti se vzdušným výsadkem, za pomoci a podpory raketového vojska a letectva nadřízeného, přesto to byla právě ona, kdo měl rozhodnout o konečném výsledku. Z toho důvodu jádro její struktury mělo být tvořeno tankovými a motostřeleckými vojsky na BVP, dále samohybným dělostřelectvem vysoké účinnosti, pohyblivými prostředky protivzdušné obrany (PVO) a protitankových řízených střel (PTRS). Účinně měly být používány i jednorázové protitankové a protiletadlové prostředky, miny a hořlaviny,
- OMS musela mít vysoké manévrovací schopnosti. Musela být schopna odtrhnout se po vyslání v krátké časové lhůtě od hlavních sil a pronikat do týlu nepřítel. Měla vést bojovou činnost v celém pásmu armády či frontu podle toho, kdo ji vyslal, do hloubky, do stran a v některých případech i vstříc hlavním silám vlastních vojsk. Splnění tohoto požadavku záleželo na volbě složení OMS, dobré znalosti operační-

ho prostoru, schopnosti komplexního jaderného a palebného ničení objektů nepřítele prostředky nadřazeného, na nadvládě ve vzduchu a na všestranném zabezpečení. Proto měla být do OMS zařazovaná především pásová technika s dobrou průchodivostí, schopností překonávat různé terénní překážky, zátarasy, zamořené prostory a vodní překážky z chodu,

- OMS musela být vysoce odolná. Bralo se v úvahu, že vedení bojové činnosti v hloubce sestavy nepřítele a v odtržení od hlavních sil bude přitahovat pozornost nepřítele se snahou OMS zničit. Mimo možného působení domácího obyvatelstva proti ní partyzánským způsobem boje, přicházelo v úvahu hlavně používání jaderných zbraní, úderů letectva, tanků, dělostřelectva a jiných výbušných prostředků, minových zátarasů a dalších prostředků a způsobů, jak ničit OMS. Její odolnost měla být udržována aktivním působením nadřazeného, zajištěním průzkumu, maskováním, vhodným operačním rozptýlením sil a prostředků v čase a prostoru, jako i stálým manévrem a pohybem,
- OMS musela být vysoce samostatná. Skutečnost, že OMS povede bojovou činnost v odtržení od hlavních sil, zpravidla bez sousedů a jejich přímého vlivu a pomoci, bez časté materiální a technické podpory, zdůrazňovala význam její samostatnosti. Měla proto vézt vyšší vezené zásoby, hlavně munice, trhavin, protitankových min apod. Zásobování po zemi bylo prakticky vyloučeno, a tedy hlavní způsob přísunu zásob měl probíhat vzduchem.
- Přestože tento způsob byl značně složitý a obtížný, OMS musela mít schopnosti k vytvoření podmínek pro přijetí zásob – měla ovládnout a udržet přistávací plochy, např. letiště, nebo jiné prostory pro shoz materiálu a zásob na padácích. Samostatné vedení bojové činnosti rovněž vyžadovalo všestranné bojové zabezpečení a takové uspořádání sestavy, která umožňovala ochranu a obranu proti působení nepřítele ze všech stran,
- OMS musela mít zabezpečeno nepřetržité velení. To se týkalo velení především mezi OMS a nadřazeným velitelem. Při relativně velké samostatnosti OMS byl tento požadavek důležitý proto, aby bylo možné předávat zpravodajské informace o činnosti nepřítele v hloubce, zajistit palebnou podporu, týlové zabezpečení a vyloučit vedení vlastních úderů na vojska OMS. Důležité bylo zabezpečení velení i uvnitř OMS, a to z hlediska častého členění bojové sestavy na menší přepadové odřady a jejich samostatné působení v různých prostorech.

Zajištění všech těchto požadavků, kladených na OMS, bylo značně složitě, protože některé byly v řadě případů navzájem protichůdné. Například požadavek samostatnosti vyžadoval mít s sebou maximum prostředků a zásob, což na druhé straně omezovalo pohyblivost a manévratelnost. Požadavek vysoké úderné a palebné síly vyžadoval větší počet prvků dělostřelectva, což na druhé straně zmenšovalo pohyblivost a ztěžovalo zabezpečování municí apod. Vzhledem k výše uvedeným složitostem a nárokům na činnost OMS byl formulován trvalý požadavek intenzivní přípravy velitelů, štábů a vojsk pro plnění úkolů v OMS již v době míru.

7 STRUKTURA A SCHOPNOSTI OPERAČNÍ MANÉVRUJÍCÍ SKUPINY

Na stanovení sestavy OMS a její zesílení měla mít vliv především konkrétní a předpokládaná situace v operačním prostoru a jeho charakter. Proto složení sil a prostředků OMS mělo být v jednotlivých situacích různé. Frontovou OMS mohla tvořit vševojsková nebo tanková armáda o síle dvou až tří divizí. Armádní OMS mohla být o síle jedné tankové nebo motostřelecké divize. V obou případech se počítalo s příslušným posílením, podle rozhodnutí velitele a charakteru úkolu, který měla OMS plnit.

Obecně bylo přijato, že OMS může být vyčleňována již při plánování a přípravě operace předem, pokud bude dostatek sil a prostředků. V opačném případě s jejím použitím by se počítalo až v průběhu operace. Zpravidla by působila v celém pásmu činnosti armády (frontu), do celé hloubky operace, s požadovaným středním tempem 80–100 kilometrů za 24 hodin. Armádní OMS měla vést samostatnou bojovou činnost po dobu 4–5 dnů, frontová po dobu 9–10 dnů. Zabezpečení vyslání OMS bylo řešeno v celém komplexu ve třech hlavních fázích, při přesunu do prostoru (na čáru vyslání (zasazení)), při překročení vojsk prvního sledu a při činnosti v hloubce sestavy nepřítele.

Pro přesun armádní OMS (v síle divize) byly stanoveny a zabezpečeny zpravidla 3–4 osy, aby celková hloubka sestavy pro přesun nepřesahovala vzdálenost 50 kilometrů. Tato sestava již měla být členěna takovým způsobem, aby bylo zabezpečeno vedení bojové činnosti v hloubce uskupení sil nepřítele. Sestava OMS mohla zahrnovat:

- zabezpečovací sled, sestávající z předsunutých odřadů (zpravidla od každého prvoledového pluku), z předvojů, bočních a zadních odřadů, sil a prostředků průzkumu, ženijního zabezpečení, protitankových prostředků apod.,
- hlavní síly, zesílené tankové a motostřelecké pluky (včetně divizních zabezpečovacích sil a prostředků, případně přidělených armádních prostředků, zůstávajících v rukou velitele divize, vojskové zálohy a místa velení), jejichž uspořádání mělo zajišťovat vyslání samostatných přepadových odřadů (rota až pluk) k plnění dílčích úkolů,
- zálohu (druhý sled) v sestavě zesíleného pluku, ve které byly i prostředky vyžadující bezprostřední ochranu (bojové vrtulníky, týlová zařízení apod.).

Přesun OMS byl plně zabezpečen nadřízeným velitelem, aby žádné síly a prostředky OMS nemusely být předčasně rozvinovány do bojové sestavy. Vyslání OMS muselo proběhnout z chodu, především v pochodové sestavě, anebo v předbojových sestavách bez zastávky, s využitím momentu překvapení. Požadavek rychlého odtržení od hlavních sil vyžadoval dodržení středního tempa 80–100 kilometrů za den, což znamenalo provedení rozhodných opatření jak od velitele OMS, tak od nadřízeného, který ji vyslal. Zvláštní otázkou byla palebná příprava a palebná podpora, a dále komplexní palebné ničení nepřítele při vyslání OMS. Plnění tohoto úkolu bylo v plné odpovědnosti nadřízeného velitele s využitím úderů raketového vojska, letectva a paleb dělostřelectva prvoledových vojsk, bez rozvinování vlastního dělostřelectva OMS.

Vyslání OMS nebylo možno uskutečnit bez vzdušné převahy, proto v daném prostoru muselo být zabezpečeno, že letectvo nepřítele nebude schopno aktivního působení proti OMS. Pro činnost OMS v hloubce sestavy nepřítele byl nadřízeným zpravidla stanovován

bližší a další úkol, bez stanovení dodržovaných čar, ale s ovládnutím plánovaných prostorů k určité době. Úkoly byly stanovovány za čarami bližšího a dalšího úkolu armády nebo frontu, v závislosti na podmínkách situace u OMS armády 80–100 km, frontu 100–120 km.

Specifické úkoly na podporu OMS byly stanovovány všem organickým, přiděleným, posilovým a podporujícím silám, raketovému vojsku, výsadkovému vojsku, letectvu (frontovému, vojskovému, bojovým vrtulníkům). Bojová činnost letectva ve prospěch OMS zahrnovala mimo jiné úkoly její ochrany proti úderům ze vzduchu a vzdušnému průzkumu nepřítele, ničení prostředků jaderného napadení a vrtulníků, ničení a umlčování operačních záloh nepřítele, vedení vzdušného průzkumu, zabezpečení vysazení a podporu vzdušných výsadků, vysazovaných ve prospěch OMS i další.⁶ Zvláštní pozornost byla věnována samostatným přepadovým odřadům, které často tvořily zvláštní prvek sestavy a byly určeny k plnění specifických úkolů. Jejich složení i forma činnosti byly různé, podle toho byly kladeny i různé požadavky na jejich schopnosti.

OMS byla (představovala) koncepcí nového využití stávajících formací; nevyžadovala nezbytně vytvoření dalších nových sil, maximálně jen menší úpravu a reorganizaci. Jako koncepce byla OMS pouze částí celkových strategických operací, cílených k porážce Západu a nástrojem, podílejícím se na rychlém a všeobecném postupu hlavních sil Varšavské smlouvy a dosažení rychlejšího konce války. V očích představitelů NATO to byla koncepce, která mohla být vítězná v souboji s obrannou koncepcí Západu, mimo jiné i z důvodů psychické neschopnosti obránců akceptovat ztrátu území, zejména toho vlastního.

Mimo požadavku vybavení OMS nejmodernější, vysoce účinnou, odolnou a pohyblivou bojovou technikou a jejím účelným a efektivním využitím ve všech situacích, existoval i trvalý požadavek na vysoké morální, psychické a volní vlastnosti vojsk, vyčleněných do OMS. Samostatné a dlouhodobé plnění bojových úkolů v týlu nepřítele, na jeho území i předpokládané nepřátelské postoje a chování domácího obyvatelstva byly přirozeným jevem, se kterým by se vojska musela potýkat. Tyto všechny otázky se staly náročnou výzvou po celé období osmdesátých let, pokud myšlenka použití OMS, v hlavách představitelů armád Varšavské smlouvy, byla aktuální.

8 DISKUSE K MOŽNOSTEM POUŽITÍ OPERAČNÍ MANÉVRUJÍCÍ SKUPINY

Koncepce OMS představovala významné spojení strategie s taktikou. To znamená možnost dosažení rychlého kolapsu NATO a omezení války jen na evropské bojiště, a na straně druhé, použití taktických prostředků k dosažení překvapení na široké frontě a několika směrech současně. S použitím OMS v síle alespoň zesílené obrněné divize, operující ve značné hloubce za hlavním pásmem obrany NATO, bylo počítáno na každém operačním a strategickém směru vojsk Varšavské smlouvy. K jejímu nasazení mělo dojít v průběhu prvního nebo druhého dne ofenzívy, zpravidla po ukončení průlomu hlav-

⁶ BLUMENSTEIN, Jan. Zabezpečení bojové činnosti operační manévrující skupiny letectvem. In: *Vojenská Mysl*, 1/1981, s. 33–34.

ního obranného pásma do mezery obrany nepřítel. Poté, co OMS dosáhla průlomu, působila jako jednotná síla k útoku nebo získání (ovládnutí) významných cílů, případně mohla být rozdělena na taktické přepadové jednotky k vedení úderů na malé, ale operačně významné cíle, jako jsou velitelská stanoviště nebo sklady jaderných zbraní. OMS mohla působit samostatně nebo v součinnosti s jinými OMS. Mimo její jádro a vyslané předsunuté jednotky byl základním prvkem její sestavy i vzdušný prvek.

Podle vojenských představitelů NATO, použití taktických jaderných zbraní proti útočícím silám Varšavské smlouvy ztěžovalo, kromě politických ambicí, i reálné možnosti jejich nasazení. Tyto mohly být účinně použity jedině za předpokladu, kdy útočící vojska budou zpomalena a jejich vlastní síly budou v dostatečném odstupu od nepřítel. Pro NATO bylo nesmírně obtížné zvažovat použití taktických jaderných zbraní v první nebo druhý den útoku proti silám nepřítel v blízkém dotyku, pohybujícím se již uvnitř území Německé spolkové republiky. Byli si vědomi, že pokud útok bude probíhat pouze v jednom operačním sledu, plány NATO na použití taktických jaderných i konvenčních zbraní proti druhému operačnímu sledu jsou zbytečné. Někteří analytici dokonce usuzovali, že k vytvoření velkých druhých sledů vůbec nemusí dojít, což by značně ztěžovalo, či dokonce znemožňovalo hlavní myšlenku koncepce AirLand Battle, tzn. vést útoky v hloubce na druhé sledy nepřítel.⁷

Představitelé NATO si byli rovněž vědomi skutečnosti, že vojska Varšavské smlouvy věnovala mnoho úsilí dosažení schopnosti „přežít takticky“ na jaderném bojišti. To se týkalo prvků logistiky ve stejném měřítku, jako hlavních bojových sil. Pokud by NATO, na druhé straně, většinu svého jaderného, biologického a chemického úsilí vložilo do chemické spíše než jaderné války, mohlo se dostat do vážné nevýhody. Jestliže zpočátku by se konvenční válka vyvinula v jadernou válku, koncepce OMS by dostala útočící síly do vhodné pozice, aby mohly využít účinků svých vlastních taktických jaderných zbraní.

Koncepce OMS, zejména v období první poloviny osmdesátých let, se stala předmětem hlubokých studií a analýz ze strany Západu, hodnotících možnosti Sovětské armády a jejich spojenců realizovat tuto myšlenku. Do detailů byly porovnávány možnosti operujících vojenských struktur, schopnost naplňovat stanovené cíle, taktika, palebná podpora dělostřelectva, letectva, možnosti logistiky a další otázky, spojené s komplexní činností OMS.

V době, kdy bylo již zřejmé, že Varšavská smlouva našla odpověď na aktivní obranu států NATO, jeho vojenští představitelé museli konstatovat nebezpečí, které jim tato koncepce přinášela: *Pravděpodobně není přehnané říci, že současný vývoj sovětské operační doktríny je tím nejvýznamnějším, co se událo od příchodu jaderných zbraní. Není to nic menšího než kompletní operační reorganizace, navržená k vyprodukování účinné metody, jak rychle zvítězit ve válce, pokud možno konvenčními prostředky. Její použitelnost ve stejném čase na jaderném bojišti je zřejmá a působivá.*⁸

⁷ HANNE, WilliamG. *AirLand Battle and the Operational Maneuver Group*. Strategic Studies Institute, US Army War College. Carlisle Barracks, Pennsylvania, May, 1983, s. 17.

⁸ DONELLY, Christopher. The Soviet operational Maneuver group: A new challenges for NATO [online]. *Military Review*, March 1983, vol. LXIII, no. 3, s. 59 [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/138743670/The-Soviet-OMG-A-New-Challenge-for-NATO#scribd...>

Na druhé straně, nebyli ani přehnaně pesimističtí, protože předpokládali, že ze strany sovětských velitelů bude nezbytné mnohem lépe promyslet komplexní otázky, spojené s velením, řízením, podporou a zabezpečením těchto formací. Z analýz sovětského odborného tisku té doby bylo totiž zřejmé, že bude nutno věnovat zvýšenou pozornost protivzdušné obraně, činnosti dělostřelectva, otázkám logistiky (např. opravám a údržbě poškozené techniky) a dalším oblastem, hlavně na taktické úrovni. Jak dokládala zpravidajská hodnocení ještě v první polovině osmdesátých let, západní analytici v některých ohledech vážně zpochybňovali realizovatelnost koncepce. Podle nich, nasazení obrovského počtu vozidel, hustě seřazených (soustředěných) na poměrně úzkých osách (směrech) postupu, je činilo značně zranitelnými vůči léčkám, výpadům a útokům záloh. Navíc, jak bylo známo z publikovaných článků ve vojenském tisku, samotní sovětské odborníci se dlouhodobě zabývali některými „problémovými“ oblastmi, spojenými s činností předsunutých sil, otázkami udržitelnosti bojové síly nebo palebné podpory, které vyžadovaly další úsilí, aby koncepce byla tak účinná, jak předpokládali její hlavní tvůrci.⁹

Západní analytici v spojitosti s použitím OMS učinili několik velice zajímavých postřehů. Podle jejich názorů představení nové koncepce OMS bylo touhou některých příslušníků sovětského generálního štábu znovu oživit myšlenky ofenzivy a útočného pojetí výcviku. I když v té době nebyli prozatím schopni zhodnotit, zda pro účely OMS jsou předem vyčleněny konkrétní svazky vojsk, předpokládali, že jednotliví důstojníci mohou být určeni pro velení těmito skupinám v době války. V každém případě usuzovali, že pozornost věnovaná koncepci má za účel zvýšit celkový zájem o úvahy o problémech, spojených s vedením útočných operací.

Dalším názorem byl ten, že koncepce OMS může být částí dlouhodobého doktrinárního řešení vzrůstajícího zastarávání vojenského materiálu ostatních členských států Varšavské smlouvy, v porovnání s armádami Sovětského svazu a států NATO. Sovětští představitelé již v té době zmiňovali ekonomické obtíže států Východního bloku a důsledky, které tyto měly na modernizaci jejich vojenství (ozbrojených sil). Protože realizace OMS zcela zjevně vyžadovala moderní technologie (například vysoký počet bitevních vrtulníků či samohybného dělostřelectva), podle západních analytiků koncepce mohla být prakticky účinně realizována pouze armádou Sovětského svazu.

Tato situace mohla mít silné dopady na válečné plány Varšavské smlouvy. Technologické požadavky, obsažené v koncepci, mohly být použity k tomu, aby ospravedlnily změny v organizaci vojsk pro vedení boje.¹⁰ Ačkoli Sověti mohli zvolit variantu působení svých sil na hlavních osách (směrech) útoku a prvosledové síly ostatních členských států delegovat na vedlejší směry nebo do druhých sledů, bylo počítáno právě s opakem. Pravděpodobnější variantou, jak západní analytici usuzovali, bylo zasazení armád Československa, Polska, Maďarska a dalších států Varšavské smlouvy v prvním sledu.

Lze se domnívat, že sovětský generální štáb by radši zamítl působení těchto armád v týlu svých hlavních sil, které by mezitím bojovaly a umíraly v prvním sledu. Jak uvádí

⁹ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The Soviet Operational Maneuver Group* [online]. Directorate of Intelligence. Washington, 1983, s. 3–5 [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: http://www.foia.cia.gov/sites/default/files/document_conversions/89801/DOC_0000498534.pdf

¹⁰ PROCHÁZKA, J. *Koncepce pozemních sil USA*. Studijní sešit č. 004, ÚSS VA v Brně, Brno, 2000, s 3.

některé zdroje, řada nesovětských důstojníků se měla vyjádřit, že „*Již dlouho podezřívají ty sovětské, kteří je vidí jen jako krmivo pro kanony. Jejich účelem je pouze způsobit určitou škodu vojskům NATO, přičemž absorbují jejich sílu, která by jinak byla použita vůči armádě Sovětského svazu.*“¹¹

ZÁVĚR

Pravdivost výše uvedených názorů již nelze ověřit, stejně jako optimismus Sovětů či pochyby vojenských teoretiků NATO. Koncepce, i když v té době nedopracovaná, byla pro ozbrojené síly Spojených států a jejich spojenců v Evropě výraznou výzvou. Byli nuceni počítat se všemi alternativami, které koncepce v případě uskutečnění mohla přinést. Nicméně, v té době již byli zaměstnáni svou novou vlastní koncepcí *AirLand Battle*, jako odezvou na vojenské plány Východního bloku.

Koncepce OMS ovládla doktrinální myšlení i praxi vojsk všech států Varšavské smlouvy po celé období osmdesátých let. To byl případ i Československé lidové armády (ČSLA), která toto nové pojetí zanesla do úkolů plynoucích z Rozkazu ministra národní obrany ke zvládnutí operace a použití OMS již ve výcvikové roce 1979–1980. Problematika OMS byla zahrnuta do řady operačních velitelsko-štabních cvičení, velitelsko-štabních cvičení i cvičení s vojsky na taktickém stupni (například cvičení Štít-84) po celé období osmdesátých let jako praktická aplikace teoretických zásad použití OMS. Koncepce se současně stala významnou oblastí výuky na vojenských vysokých školách.

Časopis Ministerstva národní obrany *Vojenská Mysl* již od roku 1980 začal pokrývat problematiku použití OMS širokou škálou témat. První článek, který se nové koncepci věnoval, mluvil prozatím o použití *operačních pohyblivých skupin*, jejichž charakteristika a rysy činnosti však zcela odpovídaly charakteristice OMS. Bylo zřejmé, že terminologie, týkající se koncepce, nebyla prozatím ustálena.¹² K nápravě došlo již v následujícím roce, kdy časopis spustil doslova lavinu článků, pojednávajících o činnosti OMS, její podpoře a zabezpečení v operacích. Přestože informace v časopise vycházely vesměs ze zdrojů sovětského odborného tisku, svědčily o vysokém zájmu představitelů ČSLA o tuto problematiku a možnost její realizace v národních podmínkách. Současně svědčily o erudici velitelů, kteří ji v rámci výcviku procvičovali, i členů akademické obce, kteří o ní psali.

Doktrinální zakotvení problematiky OMS bylo skutečně vydáním nového Bojového řádu pozemního vojska v roce 1984, jehož součástí se stala stať věnovaná činnosti divize v operační *manévrující skupině*. Přestože tato byla zcela v souladu s koncepcí sovětských řádů, představovala cenný zdroj myšlenek o operační teorii, plně využitelné

¹¹ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The Soviet Operational Maneuver Group* [online]. Directorate of Intelligence. Washington, 1983, s. 4 [cit. 2015-06-17]. Dostupné z: http://www.foia.cia.gov/sites/default/files/document_conversions/89801/DOC_0000498534.pdf.

¹² JAŠEK, Jaromír a Přemek VORLÍČEK. Operační pohyblivé skupiny v soudobých útočných operacích. In: *Vojenská Mysl*, 6/1980, s. 19–27.

v domácích podmínkách v činnosti velitelů, štábů, vojsk, jako i pedagogických pracovníků a studentů na vysokých vojenských školách.

Vojenská historie – v tomto případě pohled na možnosti použití operačních manévrujících skupin, nabízí nepřehledné množství informací, které jsou často využitelné i v současnosti. Přestože řada teorií o způsobu použití vojenských sil v operacích je již překonána nebo nerealizovatelná, jsou tyto vhodným zdrojem poučení pro příslušníky ozbrojených sil nebo jiné nadšence, zajímající se o vojenství. Studium historie vojenského umění lze zdokonalovat své znalosti, dovednosti, jako i schopnosti poznat a rozumět širším souvislostem.

Autoři: *Ing. Ján Spišák, Ph.D. (plk. gšt. v zál.),* narozen v roce 1958. Po skončení studia na vysoké vojenské škole působil v letech 1983 až 2003 na velitelských a štábních funkcích u útvarů pozemních sil na stupních pluk, brigáda a divize. V letech 2003 až 2007 pracoval na Ředitelství výcviku a doktrín ve funkcích náčelníka operačního oddělení a zástupce ředitele Správy doktrín. V letech 2007 až 2009 zastával funkci vedoucího oddělení studia vojenského umění na Ústavu operačních a taktických studií a Ústavu strategických a obranných studií. Aktivní vojenskou službu ukončil v roce 2009. V letech 2010 až 2016 postupně působil jako akademický pracovník na Katedře celoživotního vzdělávání Fakulty ekonomiky a managementu UO a na Oddělení vojenské strategie a doktrín (OdVSaD) na CBVSS UO, Brno. Od listopadu 2016 pracuje jako vedoucí OdVSaD na CBVSS. Ve své práci se zabývá problematikou vojenského umění, tvorby a rozvoje vojenských koncepcí.

Plukovník gšt. Ing. Zdeněk Petráš, Ph.D., narozen roce 1964. V současné době působí jako starší vedoucí vědecký pracovník u Centra bezpečnostních a vojensko-strategických studií v Brně. Je absolventem VVŠ PV ve Vyškově. Kurz generálního štábu absolvoval v letech 2007 – 2008 na francouzské vojenské škole v Paříži (Collège Interarmée de Défense), kde rovněž studoval na Université Panthéon-Assas Paris. Působil řadu let na Generálním štábu AČR a v mezinárodních vojenských strukturách. Ve své práci se zabývá problematikou vztahů mezi NATO a EU v oblasti obranného plánování a rozvoje vojenských schopností.

Jak citovat: SPIŠÁK, Ján and Zdeněk PETRÁŠ. Operační manévrující skupina – cesta k vítězství ve válce mezi Východem a Západem. *Vojenské rozhledy*. 2018, 27 (2), 53-70. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.